List 50. # NOVICE Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 16. decembra 1863.

Gospodarske stvari.

Letni zbor kmetijske družbe krajnske.

(Dalje.)

Gosp. Andrej Malič, odbornik kmetijske družbe in prvomestnik razstavnega odbora, je zboru popisal izid kmetijske razstave, ki je bila letos v Ljubljani. Sadna razstava letošnja je o žlahnih jabelkih druge vrste in pa v žlahnih hruškah bila dosti bolja memo prvih dveh, leta 1846 in 1847, čeravno marsikter imeniten sadjorejec ni nič poslal. Grojzdja je bilo dosti lepega in žlahnega. Čeravno je bilo razstavljeno marsikako dobro in tudi žlahno vino, so vendar vinorejci se premalo udeležili izložbe. Poljskih in vrtnih pridelkov je bilo obilo in lepih vsake vrste. Posebno zadovoljni pa moremo biti s tem, da reja murv in svilnih črvičev tako čvrsto napreduje na Kranjskem; kazali so nam to svilni (židni) pridelki in izdelki. „Novice“ morejo vesele biti, ako zdaj vidijo, da njih 20letni opomini niso bili glasovi v puščavi. Tudi kmetijskega orodja se izdeluje že na Kranjskem marsikaj. Lepa prednost naše razstave memo razstav druzih dežel je pa bila ta, da po nevtrudljivi delavnosti zlasti častitega gosp. patra Benvenuta in gosp. Andreja Fleišmana je vse sadje bilo že z imenom na ogled postavljeno, ko se je razstava odprla; vsak je vedil, kaj oglеduje.

Razstavnikov v vsem skupaj je bilo 82. Ogledovalo je razstavo 1884 ljudí, ki so plačali po 10 novih krajc., tedaj je znesla vstopnina 188 gold. in 40 kr. Škoda, da je premalo ljudí iz kmetov prišlo ogledavat razstave, ktera je kaj dobra učilnica za sadjorejo in tudi za drugo gospodarstvo. To je mlačnost, ktero moramo očitno grajati. Saj 10 soldov ni kónj!

Stroški vsi za razstavo so znesli 330 gld. in 23 kr.; tedaj je kmetijska družba iz svoje kase doplačala le 141 gold. in 83 kr., ker družba streliška je dobrovoljno za mal dnar (80 gold.) prepustila vse svoje prostore za razstavo, in je odbor skrbno ravnal, da ni po nepotrebnim trosil dnarja. Tù gré gospodu Maliču in gosp. Lasniku velika hvala. — Ko je gosp. Malič se v imenu kmetijske družbe zahvalil vsem, kteri so kaj svojih pridelkov poslali v razstavo in tako pripomogli, da se je dežela naša enmalo ponositi môgla z umnostjo naših gospodarjev, je opomnil še dvoje:

1. Razstava je pokazala, da pri nas na Kranjskem sadijo ljudjé preveč sadja druge in tretje vrste, premalo pa sadja prve vrste, ali po domače rečeno, da imamo preveč manj vrednega, premalo pa žlahnega sadja. Žlahno sadje je več vredno, se bolje plača, in se tudi dalje drži; ali ni to dosti očiten dobiček za vsakega, kdor s sadjem hodi na trg?

2. Namesti da bi se sadje, kadar je zrelo, rahlo obiralo, se pa silovito trese z drevés; to naredí, da se sadje otolče; to pa, da je za prodaj manj vredno in tudi preje gnjije. Skrbno obiranje že samo kaže umnega gospodarja.

Ko je gosp. Malič končal svoj govor, je gosp. predsednik Terpinc začel deliti sreberne svetinje in častne pisma, ki so bile v razstavi priznane razstavnikom. *) (Dal. prih.)

Gospodarske skušnje.

* Da zajec sadnih dreves ne objeda, je bilo že več pomočkov v „Novicah“ naznanjenih; al tako lahkega pomočka še nisem bral, kakor ga sam skušam. Zato želim vsem gospodarjem to naznaniti. Jez imam dva sadna vrta, enega prav v borštu, druzega pa zraven boršta. Pred več kot 20 leti je bilo lesèm več mladih dreves vsajenih; al zajci so jih prvo zimo tako poškodovali, da so se večidel posušile; treba je tedaj bilo drugih nasaditi. Od tega časa ravnam tako-le: Vsako jesen vsakemu mlademu drevesu na eno spodnjih vej toliko slame, kakor en prevest za snop, zavežem, tako, da konca preč visita. To je vse. Tako že delam blizo 20 let, in noben zajec mi od tega časa ni najmanjše škode pri teh drevesih naredil. Priporočam toraj vsem drevorejcem, naj se tega lahkega pomočka poslužijo.

* Čbele z majhno hrano čez zimo preživiti. Če ima panj veliko prostora od znotraj, pa malo dela ali satovja, odzadej mu prazni prostor zamaši s kakošno kožuhovino ali kakoršno koli suho rečjo, da čbele lože manjši prostor zasopejo in se tako grejejo, zlasti če je malo čbel. Tako manj povžijejo in ne pomrjó. To sem sam skusil. Ker pa je zdaj čas za tako delo, priporočam to vsem čbelarjem, kteri še tega ne vedó. M. Š., kmet v Selcih.

* Malta iz žaganja je dober pripomoček proti vlagi in mokroti v naših hišnih zidovih. Ta malta se napravi, ako se navadno ugašeno apno z vodo podela, namesti peska pa s žaganjem zmeša tako, da se popolnoma z apnom sprime. Taka malta se ne hvali samo za novo zidovje, temuč tudi za omet starih in kolikor toliko mokrih zidov.

O goveji kugi na dalje.

Po poslednjem dopisu c. kr. general-komande zagrebške od 30. nov. goveja kuga v vojaški granici pa tudi v Bosni čedalje bolj odjenjuje. Če se pošast zopet iznova ne povrne, smemo upati, da je bode v malo tednih konec.

*) Ker še niso vsi razstavniki prišli ali poslali po svoje svetinje ali hvalne pisma, naj saj ne odlašajo predolgo.

Natoroznanske stvari.

Ravnokrilci (Geradflügler, Orthoptera).

Za pokušnjo iz Erjavčevega „Živalstva“. *)

274. Kobilica selivka (Zugheuschrecke, Aeridium migratorium) je čez 2 palca dolga, zelenkasto rujava. Ima štiri neenake, rujave, rumeno lisaste krila, kratki nitkasti tipalnici in dolgi krepki zadnji nogi za skakanje. Zdolej na prsih je rudeča ko opeka.

Ta zeló razvpita zaželka pride posamezno skor vsako leto v naše kraje; njena prava domovina je pa prednja Azija in severna Afrika, kjer se prikaže včasih v brezštevilnih rojih in potem popotuje bolj proti severju. Posamezni roji so prišli celó na Nemško in Francozko. Zadnji véliki roj je prišel l. 1747 na Ogersko, in od tistega časa naših krajev ni več zadela ta nesreča.

Ti roji so po več ur dolgi in široki in tako gosti, da zatemné solnce, kakor oblaki. Če padejo v kak kraj, zagrnjene so ž njimi tla, ceste in hiše po čevlji na debelo. V nekoliko urah požró vse, kar je na polji, žito, travo, listje po vinogradih in drevesih. Šum grizočih kobilic primerjajo prasketanju ognja, kadar ga veter podpihuje. Tako opustošena zemlja je, kakor da bi bila požgana. Zraven pa tudi mnogo kobilic pogine od truda, ali pa jih zmečkajo druge, in te potem gnjijó, kužijo zrak in iz tega se izcimijo večkrat nevarne bolezni. Nekteri narodi nabirajo kobilice in jih jedó posušene, osoljene ali pa tudi v moko zdrobljene.

Zoper to šibo Božjo ga ni skor druzega pomočka, kot nabirati kobilice in njih jajca, ter jih ali sežgati ali pa globoko zakopati. Kobilice ležejo jajca v kepah v zemljo. Izvalivše se ličinke so podobne starim, samo da nimajo kril.

Manjše domače kobilice, ktere skačejo po travnikih in po polji, niso sicer tako škodljive, kakor selivka, ali vendar škodijo senu, posebno v vročih poletjih. Čvrčijo prav slabo s tem, da drgajo krila ob stegno. Med njimi je črna ropotulja (Schnarrheuschrecke, Acridium stridulum), ki se pozná po lepih, ko cinober rudečih krilih. Pogosto se vidi po solnčnatih, zaraščenih krajih, če se ji človek bliža, škripaje sfrfrá.

275. Zelena kobilica (grüne Laubheuschrecke, Socusta viridissima) je čez palec dolga in vsa zelena. Krila so še enkrat daljše kot zadek, tudi nitkasti tipavnici ste daljši od telesa. Samica ima kakor sabljo zakrivljeno vbadalce, s kterim jajca v zemljo zabada.

Kobilice se poznajo po dolgih tipavnicah in skačejo pogosto po polji in po grmovji, toda krila dobé še le avgusta. S tem, da drgajo krilo ob krilo, glasno škripljejo.

276. Bramor (Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris) je ponočna, podzemeljska zaželka rujave barve. Močno in debelo telo je 2 palca dolgo, tipavnici in krili so krajši od telesa. Posebno čudni ste prednji nogi, členi na teh nogah so široki, plošnati in z močnimi zobmí oboroženi, ž njimi rije pod zemljo.

Bramor je jako škodljiva zaželka, ki v podobi in v načinu življenja opominja na krta. Na suhih njivah, travnikih in po vrtih koplje ravne hodnike in pri tem delu ogrize in ogloje vse tenke koreninice in celó mladim drevescem škodo dela. Samica znese mesca junija ali julija v okroglo jamico 1½ čevelj pod zemljo do 300 rumenkastih, ko konopno zrno debelih jajc. Ličinke živé nekoliko časa v društvu; takrat jih je najbolje izkopati ali pa zemljo prav dobro poteptati.

277. Muren poljski (Feldgrille, Gryllus campestris) je znana, palec dolga črna zaželka, ki se od prejšnjega loči v tem, da nima nog za rovanje in da ima dolgi tipalnici. Samec prav glasno čvrčí, samica pa imá vbadalce.

Na suhih tratah in grivah sedí pri lepem vremenu muren pred svojo luknjo in čvrčí; če pa le kaj zašumí, zbeží v luknjo in molčí. Živijo od koreninic in semena, pa niso tako škodljivi ko bramorji. — V hišah na toplih krajih, v kuhinji, blizo pečí in ognjišč živí druga temu podobna, ponočna zaželka, namreč hišni muren ali striček (Hausgrille, Gryllus domesticus), ki je podnevi skrit v zidnih spoklinah, ponoči pa glasno čvrčí in išče hrane, namreč kruha, moke, žita itd.

278. Hinavka (Gewöhnliche Fangheuschrecke ali Gottesanbeterin, Mantis religiosa) je prav znamenita zavoljo čudne podobe in življenja. Majhna glava s kratkima nitkastima tipalnicama je nasajena na ozkem podolgastem oprsji, kakor na vratu. Zadek je pa jako širok in plošnat. Vsa zaželka je zelena ali rujavkasto rumena. Noge so ji precej dolge, prednji nogi imate ostre, rezne robove in se daste zaklopniti kakor britev.

Hinavka živí v toplejših krajih, tudi že okoli Dunaja na solnčnatih gričih v travi in na nizkem grmovji; ker je zelena, razločiti jo je težko od rastline, na kteri stanuje. Navadno sedí mirno, ali pa lazi počasi okoli in loví muhe in druge male zaželke. Glavo, oprsje in prednji nogi drží vedno po konci, kakor drží človek roké, kadar moli, zato ji pravimo hinavka. V vročih deželah živé še mnoge druge vrste, ki so tej podobne, toda so še bolj čudne. Tako postavim: živi list v iztočni Indii, čegar zadek je popolnoma podoben zvenjenemu listu; velikanski suhi strah, čegar tenko sivo telo je podobno suhi goli vejici itd.

*) Več o tem delu drugi pot. Vred.

Slovstvene stvari.

Nasvèt.

Prav všečno nam je, da so „Novice“ postavile slovenskemu svetu „Kriesnice“ na ogled in mu pojavile tako njih visoko vrednost. Smelo se raduje vsak vreden Slovenije sin, da je to krasno delo tudi našega naroda sestricam slovenskim deklicam posvečeno.

Al spomin, da naše domoljubke ne bodo mogle razumeti milih glasov, ki jim iz te knjige na mlade ušesa donijo, — da ne bodo mogle okušati prijetnih misel, ki se iz nje v nježne srca izlivajo, — in da ne bodo mogle ogledovati krasnih slik, ki mladim ljudém duhove kviško povzdigujejo, — ker jim zagrinjalo olikanega hrvaško-srbskega jezika vse te milote, te prijetnosti in te krasote zakriva — ta spomin je nam porodil živo željo, ki je tako močna, da je ne moremo več v svojih srcih zakrite imeti: željo namreč, da bi „Kriesnice“ le skorej v slovenskem prevodu beli dan zagledale. Le tako bi to posvetílo zaželjeni sad obrodilo, in dosegel bi se vzvišeni posvetiteljev namen. Slovenci s tem najlepše pokažemo, kako ljubo nam je, da je slavni pesnik tudi naše Slovenke v venec jugoslavjanske slave tako krasno vpletel.

Iz teh nagibov tedaj podajamo prijazni nasvèt: naj bi kter slovenskih pesnikov blagovoljno prevzel to lepo nalogo, da bi v slovensko obleko povil krasno darilce, ki ga je jugoslovanski domoljub našim dekletom v hrvaško-srbski opravi žlahnodušno poklonil.

Nasvetu temu pristavljamo tistih 5 prestavljenih „Kresnic“, ki so bile pri zadnji véliki besedi tukaj deklamovane. Čitavnica tominska.

Kresnice.

Posvečenje sestram trojim

Hrvaticam, Srbkinjam, Slovenkam.

Zelení se gora, trava raste, že pregreva solnce žarno, okoli cvetja čebelice bučijo in čvrčí škerjanček

proti nebu. Tukaj že je krasna spomlad, in prišli ž njo so lepi, božji dnevi; delo je povsod začeto, in že pesmice donijo. In sredi spomladanskega šuma, sredi prirode oživljene na bele roke so Vam „Kresnice“ prletele.

Neznani pesnik tukaj priporoča jih sestricam; spel jih Vam je trem in Vam v skrb jih daja zdaj. Ljubkajte in milkajte, pevajte jih z milim srcem, varujte jih vsake zlobe, ker bratove so te sirote. Pesem, ktero bratec poje, mila je sestrini duši; materinski glas razlega se v pesmi; — kdo bi ne čul tega glasa?

I.

Postanje.

Kadar na sv. Ivana predvečer plamen buskne skoz grmado in suhe veje prešine, skačejo v kviško iskrice iz kresa. Takrat oživijo te iskrice, z neba povračujejo se in o mraku po vrzeljah lesketajo kot zvezdice krilate. Divno pač je pogledati svetljenje neprestano, kadar letni mrak napoči; srce se raduje.

Ravno tako gorí mu v prsih in na veke ne ugasne to plamtenje, iskre pa, ki skačejo iz njega proti nebu, moji so izdihljeji. In to plamtenje, te iskre, kadar je tvoj pesnik vzdihal po vilinskem čarovanji, v pesmi so se spremenile.

Tako, milo jagnje moje, postale so ti te kresnice: naj bi bile tvoje radovanje in naj rodu blesketajo!

II.

Dragini dvori.

Po poti med jablani ide se k dvoru moje drage. Iz oken belega dvora kapela vidi se in Klek. Po dvorišči se šopirijo med živadjo pavni, po ribnjaku labud plava in iz vode se ribice blesketajo. Bister potok tù šumljá in vodo meče vodomet, pihljá vetrič blagi tod in trepetlikov list trepeče. Tam na strani je visoka stena, ktero krasni log obdaja, okrog razširja se zeleno polje in povsod se vijejo stezice. Okoli dvora — samo cvetje; bršljan motá se po stebrih, tù si slavček gnjezdo spleta, — vse lepota, vse krasota!

Tukaj draga moja devojčuje; priroda se ji prilega; njen duh ti lepoti je podoben in po prirodi se žlahti srce njeno.

III.

Moja želja.

Slavček tù si gnjezdo spleta v grmičku krasne rože, in draga moja se tod sprehaja, ko dnevu ugasne luč. In na večer, kadar duša sama — duša vsaka, kadar izdihuje, takrat slavček najkrepkejše peva in rožice duh najprijetniše diší. Iz grmička tega srečnega se moji zlati pod oknom pev razlega in razlivajo dišave, dokler traja letna noč. Kaj milejše je od rožnega miloduha, povejte, in čegavo petje mami tako uha?

Oj, da bi slavček bil vsaj eno jasno noč, da bi s pesmicami začaral jo in razkril ji tajnosti srca!

Oj, divnim tem glasovom da bi moje pesmi le podobne bile, da bi tako moje tuge in nadloge poslavile moj premili dom!

IV.

Slika in prilika.

V sobi moje drage je marmorno podnožje, in nad klečalom visí bogata in krasna slika matere Božje. Draga majka divna pač je in preblaga, preponižna, nježna in premila tam s sinkom svojim — delo roke Rafaela.

Iz njenih milostnih očes ji sije ljubezen materinska, ljubezen prava, ljubezen živa, ki vse trpljenje zmaga. In žrtvuje mati pri detetu se, mnogo trpljenja trpeča, bogorodni plamen redí v sebi, in svetu gojí Odrešenika.

O tej oliki in priliki draga dušo svojo prilikuje in pri tem žrtveniku klečeča veličanstvo Božje slaví. O praznikih semkaj vence deva; tukaj rada samotuje in po izgledu maternem za narod k Bogu moli.

V.

Ona sama.

Očes je črnih in živih, s kterimi je očarala me, in kadar se ognjeno na me ozrè, srce me zaboli. Lasé pa ima črne in obilne, s kakoršnimi se le vila kinča; do pet ji segajo in ž njimi um mi omamila je. Črnooka je in belolična, ustnic pa rožnatih, rožica bi jim živa bila slika, ko bi v snegu mogla cvesti . . . . . .

Še nekaj o besedicah a n in n i.

Ko sem lansko leto pisal o členkih (partikulah), trdil sem zastran besedice a n, da je sestavljena iz členkov **a** in **no**. Po daljšem preiskavanji in mišljenji se zdaj ne bi upal več tega za gotovo reči, marveč se mi dozdeva, da je ta besedica sam goli staroslovenski нъ (нъ), nastavši s tem, da je od zadaj stoječi pologlasnik stopil spred (ъn), kakor v besedah èrja, èrž nam. rèja, rèž; ter da se je v nekterih krajih, kjer je taka navada, spremenil v **a**, kakor v besedah: lagek, danes nam. lègek, dènes. Jaz to sodim po tem, ker nekod rabijo èn (ъn) drugod pa a n, brez razločka v pomenu. Vrh tega nisem slišal, da bi se govorilo a n o ali aнъ; ampak vedno samo čisti kratki àn, kar ne bi bilo, da je ta besedica, kakor na pr. i n o, sestavljena.

Zdaj še nekaj zastran rabe in pomena.

Kar sem jaz izkusil, je ta besedica v navadi tako po Gorenskem, kakor na Dolenskem in med Belimi Kranjci, samo kar se po Gorenskem (pa tudi nekod po Dolenskem) izgovarja le pologlasno (èn); na Dolenskem in med Belimi Kranjci pa àn.

Jaz sem slišal a n govoriti ljudí iz Mokronoškega, Žužemberškega, Ložkega, Ribniškega, Črnomaljskega in Kočevskega okraja; èn pa domá na Gorenskem, to je, v Podgorji, potem ljudí Zatiške okolice.

Rabi pa ta besedica, kakor naše sestavljeno a m p a k, in iztočnih ter južnih Slovencev n e g o, kadar stavek sè stavkom mejimo. Na priliko: „Jaz bi mu posodil, n' t o je, da ne vem, kadaj mi vrne.“ Če nečeš drugače, ženi se, n' t o ti povem, mene potlej ne bo več pod tvojo streho.“ „Vi se tega človeka bojite, n' obljubim, da vam nič ne storí.“ „Ne silite me več, n' t' veste (an tè), da ne morem.“ „Rad ti dam, n' t o te prosim, pametno ravnaj.“ „V nižini je pozeblo, a n pri vrhu ne.“ „V mraku mi je šel jemat, a n č e š, da ne bom vedel.“ „Vsega ima dosti, a n kar ni zdrav.“ „Nimam več živinčet, a n troje.“

Posebno navadna je ta besedica v izreku: „a n samo t o, kar (da)“, v pomenu nemškega: „ausser, nur — dass.“ Na priliko: „Vsega imamo, a n samo kar nismo zdravi.“

Al ker je ta besedica tako slabega glasú, zgodí se, da je večkrat niti ne slišimo, ter ostaja le: s a m o k a r, ali goli: k a r.

Okoli Ribnice in Laščˇ govoré še celó kà namesti k a r. Na priliko: „Ni tako slaba letos, kà dnarja ni“ nam. „an samo to je, kar dnarja ni.“

Tako je tudi v izreki: „k a r pojdi!“ nam. „nič druzega, a n kar pojdi.“ Po hrvaško-srbski je: „nego idi!“

Beli Kranjci, kadar hotê kaj izneti, govoré v a n. Na priliko: „Vsi so prišli, v a n ti ne.“ „Nikogar nisem videl, v a n tebe.“ „Nijeden ne zná šteti (brati), v a n jaz.“

Ali tudi besedica v a n po moji misli ni drugo, ko a n, ki je dobil spredaj **v** zavolj zeva ali hiata, kakor

govorimo vogel namesti ogel; a ni isto, kar izvan (zunaj, razun), kakor trdijo hrvaški slovničarji.

Da se nam je besedica an (èn, n'), ki je tako korenito slovanska, ter je rabila staremu Slovencu, in še dandanašnji rabi vsem drugim Slovanom, izgubila iz knjižnega jezika, krivo je, menim, to, da je sirota po Gorenskem, odkoder je bilo največ pisateljev domá, po večem jako slabega glasú, ter pisatelji niso vedili, kako bi jo zapisali.

Taka se je dozdaj godila tudi drugi besedici, o kteri sem se namenil danes govoriti, namreč besedici ni (niti). Tudi ona je v navadi po gornjem in dolnjem Kranjskem; ali ker je zeló nema, — zakaj njen i je ostro-kratek, ter se izgovarja pologlasno, kakor v besedah: nìt-i; bìk-a — mislimo, da je nimamo več, ter jo v pisanji zamenjujemo z veznico in. Al v narodu to ni tako.

Mi pišemo na pr.: „In konca in kraja ga ni.“ „Kratko in malo ne.“ „Malo in dosti ne.“ „Nisem bil in ne bom.“ Narod pa, ki od pisanja nič ne vé, tukaj ne govorí in, ki bi se v njegovih ustih glasil: jìn, ampak pologlasni n' (nъ), kar je pravi staroslovenski ni. Mi bi toraj po pravi narodni govorici morali pisati: „Ni konca, ni kraja ga ni.“ „Kratko, ni malo ne.“ „Nisem bil, ni ne bom.“

Ravno tako nemo se izgovarja po Kranjskem niti, namreč: n' t'. Jaz sem slišal človeka iz Bohinja, ki je rekel: „V seno se je zakopala (dekla), pa se ne oglasi, niti (izreci: n' t') neče vèn.“

Slovenščina in slovanščina sploh rabi to nikavnico, kadar veže več nikavnih stavkov; in pomina vredno je, da se v slovenščini brez obzira na ni ali niti k dopovedku ali predikatu še vselej postavlja nikavnica ne, po čemur se slovenščina loči od latinščine in nemščine. Tedaj: „ni konca, ni kraja ga ni“; „nisem bil, ni ne bom“; ne pa: „ni konca, ni kraja ga je“; „nisem bil, ni bom.“ Ravno tako: „Nisem ga vidil, ni poznam ga.“

Zatoraj tudi mislim, da je naš knjižni: ne — ne nastal iz: ni ne — ni ne ali niti ne — s tem, da je po jambiškem ritmu naglasna teža padala na ne, ter se je pologlasni ni ali niti spredaj odbrusil, kakor imamo: sèm, šè, žé nam. jesèm, ješè, užé.

Podajam tedaj te svoje zvedbe blagovoljnim bravcem na prevdarek ter mislim, da besedama an in ni (niti), ker ste v narodu našem od nekdaj domači, ker ste nam potrebni ter nas tudi edinite z drugimi Slovani, mesta v našem pisanji ne smemo dalje kratiti. Zastran besedice ni menim celó, da nam je dolžnost, popraviti našo dosedanjo napačno ter neslovansko pisavo, ki smo pisaje in nam. ni grešili na pravo narodno govorico.

Ako bi pri veznici ni utegnila nastati pomota z glagolom nî (od nisem), naj se jej dá ostrokratki naglasek: nì.

Podgorski.

Slovensko slovstvo.

* *Zlati vek ali spominica na čast ss. Hermagoru in Fortunatu, sv. Nikolaju in ss. Cirilu in Metodu.* Založili dr. A. Čebašek, L. Jeran, A. Lésar, J. Marn in dr. L. Vončina. V Ljubljani natisnil Jož. Blaznik 1863.

Spominsko leto 1863! svojemu koncu se bližaš. Plodoviti so nam Slovencem bili tvoji nogradi in žitne polja. Toda tudi polje našega domačega slovstva rodilo je toliko lepo pisanih slovenskih cvetlic, kolikor dosedaj menda maloktero ali celó še nobeno leto. Tù sem spada krasna knjiga pod ravno omenjenim naslovom, kteri blagi namen je, kakor predgovor njen pravi, da lepo sklepa slovansko 1000letnico s slovensko 1800- in kranjsko 400letnico in prevažnim tem dogodbam stavi spominek na veke. Daljni namen, ki ga izdatelji sklepajo ž njo, je pa tudi, da se, ako se knjiga kmali razprodá, vstanoví letnik, ki se vé, da pod drugim imenom, bi izhajal v središči slovenstva, v beli Ljubljani. Da se spolnijo blagi ti nameni, gotovo napočila je Slovanom zlata dôba ali zlati vek, čegar zarja le so sedanji časi. Da nam kmali dojdeš!

Da so pa spisi prevažne te knjige tudi pripravni doseči blage svoje namene, porok so nam že pisatelji in izdatelji sami, v učenosti sploh in v jeziku sposobni možje, kterih imena na dolgo in široko slové. *) Iz njenega obsega bodo častiti naši bravci sami spoznali resnico, toraj ga z imeni vrlih pisateljev lesem pristavimo.

V prvem, to je, verstvenem delu nahajamo sledeče spise: Začetki keršanstva na Slovenskem 1) pri prvotnih stanovavcih, 2) pri novih slovenskih naselnikih *(Hicinger)*. Iz cerkvene zgodovine kranjske zemlje: 1) škofje nekdanje Emone, 2) kranjski naddiakoni v srednjih časih *(Hicinger)*. — Ljubljanske škofije 1) vstanovitev, in 2) mnoge dosedanje spremembe *(Lésar)*. — O prvem stolnem mestu Metodovem *(Terstenjak)*. — Sv. Klemen rimski papež med Sloveni *(Jeran)*. — Razkolništvo izhodnje cerkve v svojem začetku, razvitku in današnjem stanji *(dr. Vončina)*. — Verski razločki med staroversko ali pravoslavno in edino pravo rimsko-katoliško cerkvijo *(dr. Čebašek)*. — Dve vojski 1) bratovščina ss. Cirila in Metoda, 2) bratovščina ss. Hermagora in Fortunata *(Marn)*. — Dvoje kristjanskih vojakov *(Kovačič)*. — Triglav Balkanu, pesem *(Lotrič)*. — V druzem, to je, slovstvenem delu pa spise: Poezija v kršanstvu, pesem *(Okiški)*. — Sveto pismo in slovensko slovstvo *(Marn)*. — Staroslovenščina. Predgovor. 1) Slovenščina obredni jezik, 2) Glagolica in Cirilica, 3) knjige *(Ladislav Horvat)*. — Nestor rusko-slovenski letopisec *(Marn)*. — Jezik vseslovanski — Pis najprosteji — Glas najslaji, dobrovoljka. *(Hladnik.)*

Po vsem tem „Novice“ svoje priporočilo sklepaje veselega srca vskliknejo: Evo, slovenski, pa tudi vès slovanski svet! ta spominica ti je pretehtna knjiga, ki se pač najbolj hvali sama. Želeti je, da bi prišla ta spomenica vsem Slovanom v roke vzlasti pa še bratom našim po rodu, pa ne po veri, to je Slovanom pravoslavnim, da izvejo, kaj mi mislimo in želimo, pa nam povejo tudi oni svoje misli. Kdor se v prijazen dogovor spustí, je že na pol poti porazumljenja. — Tisk Blaznikov je izvrsten.

* V J. R. Milicevi tiskarnici je prišla ravnokar na svitlo prav kratkočasna povest pod naslovom „Marija naša pomočnica. Povest za mlade in odraščene ljudí.“ V tej povesti je sreča v mnogih nesrečah nekega vrlega mladenča, ki je križem po svetu potoval in mnogo doživel, tako mikavno popisana, da je, porok smo mu, nihče iz rok ne dá, preden cele ne prebere.

* Na *„Valenštajnov tabor“* se je oglasilo dosti naročnikov in že bi ga bil dal v tiskarnico, al ker sem za gotovo zvedel, da je tù pa tam nabranih še obilo naročnikov, kterih še nimam v rokah, zato sem do sedaj čakal. Prosim lepo, naj mi hitro oznani vsakdo, kdor ima še kaj naročnikov, njihovo število, da morem določiti broj iztisov. Prepoznim naročnikom bi ne mogel vstreči. Prevod sem že poslal v Ljubljano, kjer se jame kmalo tiskati.

V Trstu.

Fr. Cegnar.

---

* Drugi zvezek slovenskih pesem pod naslovom „Glasi Gorenski“, ki jih izdaja g. Andrej Vavken, učenik v Cerkljah na Gorenskem, je prišel ravnokar v ličnem natisu Miličevem na svetlo. „Kmet“, „Na goro“, „God enakopravnosti“, „Pozdrav“, „Moj dom“, „Poziv Gorencem“, „V 40. listu“, „Lovska“ so zapopadek 2.

---

*) Iz Štajarskega smo iz veljavnih rok prejeli pretres posamnih spisov „Spomenice“, ki jih „Novice“ prinesó drugi pot.

Vred.

zvezka Vavkenovih hvale vrednih „glasov gorenskih.“ To pa nam je še posebno všeč, da večina pesem je postavljena za čveteroglasno petje. Bukvovez Gerber v Ljubljani jih prodaja po 70 krajc.

Národopisne stvarí.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chocholoušek.

(Dalje.)

VI.

Že je bil mrak zemljo pritisnil, ko črnogorski vodja v svojo sobo stopi, razsvetljeno s slabo svetilnico. Uplašena Zaida bila je na zid naslonjena, ker ni znala, kaj bode ž njo. Toda lice njeno ni bilo grozovito, tudi ni kazalo pogleda, kakoršnega opazujemo na ljudéh v zločinstvu vlovljenih.

„Jefrem!“ — zavpije radostna, ko on v sobo stopi, in skoči mu naproti.

Jefrem se žalosten umakne.

„Kaj je to?“ — preplaši se Zaida.

„Da, da, kaj je to? Nesrečna žena!“ — reče Jefrem, in glas se mu je tresel, kakor da bi bil udarjal smrtni zvon, — „izdala si življenje svoje, ko si izdala novo domovino! Povej, česa je turški aga tù iskal?“

„Ne morem in ne smem!“ — odgovorí ona in dene roki križem.

„Nehvaležna! S čem je zaslužila Gora to nehvaležnost tvojo?“

„S krvjo svojega očeta plačala sem tebe“ — odgovorí molklo Zaida; — „toda nečem, da rešim Goro s tvojim življenjem.“

„Z mojim življenjem?“ — zavpije Jefrem.

„Se vé da, dragi moj! s tvojim življenjem!“ — reče Zaida odvažno. — „Ali ti ne preti s smrtjo Stankov brat po boji? On tedaj ne smé živeti. — Če bi Gora propadla, samo da mi ti ostaneš, in to je bilo, o čemur sem govorila z agom.“

„To je strahovito!“ — kričali so nazoči Črnogorci — „poginiti mora.“

„Tiho!“ — zagrmí Jefrem — „ne mešajte se v sodnikovo pravo!“

Črnogorci omolknejo in stopijo pokorno nazaj. Jefrem prekorači nekolikokrat sobo boré se sam s seboj, potem pa obstane pred ženo in pravi: „Zaida!“ s takim glasom, v kterem je stopljena bila vsa njegova ljubezen.

„Moj Bog!“ — izdihne Zaida. Glas ta prebil ji je dušo.

„Umreti moraš!“ — nadaljuje Jefrem, prizadevaje si izdržati hrabrost v sebi.

„Tako so ti veleli!“ — odgovorí Zaida na polglasno — „pa meniš li tudi ti, da moram umreti?“

„Moraš, Zaida, moraš!“ — ponavlja Jefrem — „in to po moji roki.“

„Po tvoji roki? O Bog, to bode sladka smrt!“ — in zaletevši se mu na prsi, praša ga tiho, kakor da se ž njim ljubeznjivo igrá: „Kdaj me ubiješ?“

Jefremu se je dozdevalo, kakor da mu srce poka, Črnogorci pa so žalostno gledali to dvojico preko svojih pušk.

„Nemili preddedje! Krvoločni zakoni!“ — zakričí Jefrem v zdvojenji in potegnivši besno handžar, nameri ji ga na srce. Zaida mu zgrabi roko. „Ne tako, mož“ — reče — „treba je, da mi mirnega duha odpreš vrata v večnost. Glej, jez sem te ljubila, ne tako, kakor ljubijo vaše dekleta, ampak ponositega srca. Udana sem ti bila kot svojemu gospodarju. Zavoljo tebe zapustila sem očeta; zavoljo tebe pripravila sem mu smrt; bol mi je grozovito srce klal, toda ker sem vedla, da ti še živiš za me, zacelila se je zopet rana. — Sedaj bi bila pa morala tudi tebe zgubiti, kteri ne ostaja nič druzega na zemlji dragega! Sklenila sem bila tedaj izdati domovino. Nisem bila izrejena med vašimi dekleti, in zato si nisem mogla priljubiti vaših običajev. Sedaj pa, Jefrem, imej se dobro. Z Bogom! Glej, da te ne pričakujem dolgo!“ Tako mu govorí in se ga še bolj oklene.

„Turčin bode že poskrbel, da me ne boš dolgo pričakovala!“ — odgovorí Jefrem vès omamljen.

„Nič za to! Paša mi je obetal, da če tebe varovati, čim pobije Črnogorce in osvojí Vranino.“

„Umri tedaj, nesrečna izdajavka po zakonu!“ — reče Jefrem pritisnivši Zaido na svoje prsi in nameri ji handžar na srce.

„Tako, tako, verni moj! — obesi mu se Zaida okoli vratu. S tem poljubcem ločim se od sveta.“

Jefrem mahne z roko, in črnožolti žarek puhne Zaidi iz srca. Nič ni zaječala, toda Jefrem je čutil, kako mu je trdo stiskala roko. Držal jo je v naročji in vès trd gledal je krvavi curek. Potem se obrne proti Črnogorcem in reče: „Umirjeni so duhovi naših očetov!“

Črnogorci niso nič odgovorili, temveč klečé odmolili so na glas „Očenaš“ in trikrat ponovivši besede: „Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!“ Potem se vzdignejo in ne besede spregovorivši, odidejo tihih korakov iz sobe.

„Tako, nevesta moja!“ — izdihne Jefrem, poljubovaje blede usta Zaidine. — „Gora ti je spletla rudeč venec za trugo, in jez čem ti pripraviti grob v razvalinah vraninskih.“

Ko to izgovorí, položí Zaido na zemljo, in jame se smejati kakor nor, ko vidi pepélnato njeno obleko krvavo namočeno. „Da, da, to ti ni na um padlo, da se bodeš tako slavno izselila iz tega sveta, toda ti si žena Črnogorčeva, in smrt je nam ravno tako krasna, kakor domovina.“ Potem poklekne k nji in jame ji razpletati dolge lase in pod glavo polagati, kakor je mislil v svoji zmešanosti, da ji ne bode pretrdo.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Sarajeva v Bosni na Turškem 20. nov. (Dal.) — V svojem poslu sem se pred vsem predstavil namestniku deželnega glavarja Muhassi-Beží-u, in ko je vezir Valí se povrnil iz svojega potovanja, tudi njemu. Pogovarjali smo se le po tolmačih. Rekla sta mi, da v vsi deželi ni nikjer kuge več; vendar sta dodala, da bota mudírom (okrajnim predstojnikom) pisala, naj brž naznanijo, če je vendar še kje kakošen kužen kraj. Dosihmal še celó nič niso črhnili; al naš avstrijanski general-konzul je izvedil za 4 kužne sela blizo Sarajeva. Kolikorkrat jezdiva v te sela, vselej nama dajo enega zaptíja, da naji spremlja. To je pa tudi vse, kar tukajšnja vlada dela proti kugi. Res je, da je že malo bolnih goved — pa najbolj zatega voljo, ker jim je že skor vsa živina pocepala. Pošast pojemlje, pa tudi ni več tako huda, in mnogo živinčet prebolí. Da si zaupanje dobivava pri ljudéh, ozdravljava živinčeta, ako so še le zbolele, zdrave pa marljivo ločiva od bolnih. Tudi sva spisala kratek poduk za ljudstvo, kako naj se vêde pri kugi, kteri je ravno danes v slovanski tukajšnji jezik prestavljen bil. Da bi le tudi prišel ljudstvu v roke! Zdaj pa izdelujeva pravila zoper kužne bolezni, v kterih moreva pa le željo izreči, naj se bolna ali sumljiva živina pobije. Ko dodelava to, piševa še postavo za konjederce in za

ogledovenje mesa in klavne živine, in h koncu še poduk, kako naj z živino ravnajo, da ostane zdrava.

Bosna je krasna dežela, zlo gorata, pa gore niso velike; podnebje (klima) je zeló tako, kakor pri nas na Kranjskem; zemlja ni posebno rodovitna, večidel ilovca, ktera mnogo gnoja potrebuje in dobrega. Seljak (kmet) je reven pa dobrovoljen. Vina ne pridelujejo nič; na brajdah po vrtih okoli Sarajeva ne dozorí grozdje. Zajcev bi bilo dokaj, ako bi toliko lesíc in volkov ne bilo. Rib in zlasti postrv, žlahnih postrv, je vse polno. Konjske in goveje plemena so vam znane; medpotoma sva vidila mnogo bivolov; ali se jih kuga rada prime ali ne, nisva mogla še zvediti. Sarajevo stojí na koncu neke 3 ure dolge in pol ure široke, s srednjimi gorami omejene doline in je amfiteatralično zidano; skozi mesto teče reka, tolika kot naša Ljubljanica. Mesto, ki je pred 10 leti pogorelo, ima široke in ravne ceste — jez stanujem v „vélikem drumu“ (velikih ulicah) — šteje 5000 hiš in blizo 40.000 stanovnikov, ki so večidel trgovci. Skor vse blago, ki ga tukaj vidiš, ti je dunajska slabeja roba, pa silno draga. Stanovniki so večidel Slovani Bosnjaki, ki so ali katoliške ali nezedinjene grške vere ali pa turške; mnogo je pa tudi židov (judov) tukaj, kteri govoré, kakor v obče v jutrovih deželah judom navadni jezik, nekako pokvarjeni španjski jezik. (Kon. prih.)

Iz Celja. *(Naznanilo.)* Odbor čitavnice celjske je za letošnjo zimo besede in veselice tako-le vredil: 20. decembra beseda; 10. januarja 1864 beseda s plesom, 20. ples; na svečnico 2. februarja beseda s plesom, 8. ples, 21. beseda; 6. in 20. marca beseda, in 17. aprila beseda s plesom. — Ta program se naznani in se čč. udom tudi pošlje na dom, ter veljá za celo zimo. Ko bi pa trebalo v njem kaj spremeniti, se bo vsaka premenba za časa oznanila. Posebne povabila se za ta čas ne bodo več izdajale.

Odbor čitavnice.

Iz Celja. ⸗ — Včeraj, 11. t. m. je dospel od namestništva iz Gradca telegram, da je Njih Veličanstvo Cesar blagovolilo našemu obče znanemu teharskemu kmetu Antonu Bizjaku, po domače Pečovšeku zavolj njegovih zaslug o sadjoreji in umnem gospodarstvu podeliti sreberni križec zaslug s krono, kar nas vse s toliko večim veseljem navdaja, ker se iz tega vidi, kako tudi cesar ceni trud in prizadetje pridnega kmeta. To znamenje očitne pohvale in priznanja njegove marljivosti in zaslug se mu bo neki očitno in slovesno izročilo, kterega dne pa, še nisem mogel prav zvediti. Pa prihodnjič morde o tem kaj več.

Iz Celja 15. dec. (telegram). — Pri včerajšni volitvi deželnega poslanca je bil izvoljen gosp. Lichtenegger, c. k. okrajni predstojnik, z 115 glasovi; gosp. dr. Razlag je dobil 99 glasov.

Iz Trsta 3. dec. D. S. — Naj vam naznanim veselico, ki jo je 19. dné p. m. na god naše presvitle cesarice Elizabete *) obhajal naš batalijon strelcev, kteri je sestavljen iz mladenčev tržaške okolice, v narodni obleki. Vsako leto imajo v tarčo navadne strelske vaje. Na dan godú naše presvitle cesarice pa so bile deljene darila med strelce, ki so se v teh vajah najbolje obnesli. Iz 6 čet (kompanij), iz kterih je batalijon sestavljen, je bilo zbranih 30 mož najboljših v tem. Lepo je bilo viditi, ko je mladost, s častnimi znamnji pridnosti **) na prsih odrinila iz mesta ob 7. uri, spremljena od častnikov in pa od bande, ktera je izvrstno igrala. Danes smo slišali od nje prvikrat pesem „Naprej“. Vsi vkup smo se podali v Ivanovo predmestje, pol ure od Trsta k sv. maši; prosili smo Vsegamogočnega, naj nam še dolgo let ohrani milo vladarico in vso cesarsko rodovino. Po maši smo se podali v gojzdič, ki mu pravijo „Ferdinandeo“. Tukaj je bil prostor okinčan z mnogobrojnimi zastavami. Začelo se je streljanje ob prihodu Njih eksc. žl. Hartun-a, c. k. višega vojaškega poveljnika v Trstu, kteri se je tudi streljanja udeležil, pa lepih srebernjakov boljšim strelcem daroval. Po končanem streljanji smo bili povabljeni k obedu; razdeljeni smo bili tako, da častniki so v mali dvorani, naddesetniki, vodji in prostaki pa nasproti v véliki dvorani pri mizah sedeli. Prav bratovsko smo se imeli. Zdaj pa vstane gosp. poveljnik batalijona žl. Mauroner in napije Njih veličanstvoma cesarju Francu Jožefu in cesarici Elizabeti, in zagrmeli so po dvorani slavaklici, da se je vse treslo. Potem sta naddesetnika Martelanec in Gustinsić vneto govorila nekoliko besed po slovensko. Za njima pa vstane naddesetnik Nabergoj iz Proseka in povzame besedo tako-le: „Bratje! tudi v tem letu smo dobro končali streljske vaje, in danes, ko je konec naših vojaških vaj, so nam napravili poveljnik žl. Mauroner veselo praznovanje. Vsi vi tukaj zbrani, in dosti druzih, ki jih ni pričujočih, ste pokazali, da ste jako pridni in da prav dobro znate rabiti puške. Znabiti, da pride dan, ko boste morali pokazati skušnje svoje pridnosti, skušnje svoje vrednosti, skušnje svoje zvestobe do svitlega našega cesarja, — da boste znali braniti zastavo in pokazati, da ste vredni posestniki zastave, ktera nosi imé naše presvitle cesarice Elizabete, ako zapoje vojna tromba, da se vstopimo kakor močna trdnjava proti sovražniku, ki bi morebiti hotel stopiti na obrežji morja na suho in braniti mesto tržaško. Spomnite se, da smo vsi bratje bodi si Slovenec, Lah ali Nemec; vsi smo pod krilom enega cesarja. Če hočemo močni biti, moramo z zedinjenimi močmí trdno in zvesto skupaj stati. Zatoraj živila zvestoba v Avstrii! — živili Franc Jožef in Elizabeta! In zagrmeli so živili-klici po dvorani, da ni bilo ne konca ne kraja. Potem vzame Nabrgoj kupico vina v roke in napije zdravico gospodu nadvojvodu Ferdinandu Maksimilijanu in gospej njegovi. In zopet so odmevali živili-klici. Ko smo se pozdravili od vseh pričujočih, smo židane volje se podali domú.

Iz Tomina 8. dec. *(Naznanilo in vabilo.)* Letošnje leto sklene tominska čitavnica z „besedo“. Tedaj vabimo prijazno za 31. t. m. vse društvenike in prijatle „besede“, da pridejo v čitavnico. Začetek bo ob 8. uri zvečer. Odbor.

Iz Jelšan 12. grudna. — 8. dné t. m. je umrl gosp. Franc Stibil, c. k. poštni uradnik in šolski ogleda naše domače šole. Rajni je bil tako vrl domoljub in velik dobrotnik mnogim ljudém naše okolice, da je vreden, da njegovo smrt naznanjajo tudi „Novice“ svojim bravcem.

Iz Ljubljane. Največ hrupa je delalo te dní po našem mestu to, da je zopet drug pès stekel, ki je bil v dotiki z unim, o kterem smo v 49. listu „Novic“ povedali, da je za steklino poginil. Tudi pri tem psu, ki smo ga v pondeljek raztelesili, se je pokazala steklina gotova; poginil je 6. dan po začetku bolezni kakor je pri steklih pseh navada. 7. dne tega mesca ponoči je zbežal (stekel) od doma in je dva dni klal pse po Ljubljani in v okolici ljubljanski; tretji dan je prišel zopet domú, kjer sta ga konjačeva hlapca vjela. Če prost hišen pes beží od doma, kjer je dobro postrežen, pa brez razdražbe druge pse itd. napada in kolje — ali ni že to samo znamenje zadosti, da ni to kaka druga bolezen? Pa je morebiti zavoljo lakote stekel od doma? Gospadar njegov mu je celó

*) Presvitla cesarica je darovala zastavi našega batalijona lep trak z napisom imena svojega.

**) Znamenja pridnosti na prsih so tiste, ki si jih lovci pri streljanju med letom zaslužijo. Pis.

salám prinesel v živinozdravnišnico, pa ni njega ne salám poznal. Ali je morebiti bežal od doma, da je šel po plemenu? Tudi živina ne kaže tega v tem, da bi druzega nič ne delala kakor popadala in grizla! Res kratke pameti je, kdor tega ne spozná! In kakošna nevarnost za človeka! Res je, da med 25 popadenimi ljudmí navadno le eden za steklino zbolí; al kdo more reči, kterih 24 bo srečnih, da ne zbolijo? Zdravniki in gosposke morajo tedaj v takih okoljšinah ostro po postavah ravnati in skrbeti tudi za nevedne ljudí. Pametni jih ubogajo radi in se samí znebijo sumljive živine, če jim je še tako priljubljena. Beríte „Novice“ preteklih let, pa bote izvedili, kakošne žalostne rečí so se godile po Dolenskem in Notranjskem. Najsmešnejše je pa to, da o taki važni bolezni, kakor je steklina, hoče vsaka stara baba vmes govoriti. Če bi zdravniki in gosposke se o goveji kugi ravnali po modrovanji ljudí, že danes bi na Kranjskem ne imeli nobenega goveda več, — in če bi pazili na to, kar o steklini čenčajo možke in ženske babe, vse polno bi bilo stekle živine in steklih ljudí. Dosihmal je okoli 120 po prvem in drugem steklem psu popadenih ali sicer vjetih psov pobitih bilo.

— V poslednji seji hranilnice (šparkase) je bil mnogozasluženi gosp. dr. Čuber za kuratorja izvoljen, gosp. Anton Samasa pa za namestnika.

— Gosp. profesor Lésar, katehet in učenik slovenščine na viši naši realki, je po prošnji odborovi v pondeljek začel učiti slovenski jezik v čitavnici. Vsaki pondeljek in vsako sredo bo učil gospé in gospodičine, vsaki torek in četrtek pa gospode. Res veselje je viditi, da udje čitavnice naše ne hrepenijo samo po veselicah, ampak da jim je mar tudi za poduk. In tako čitavnica čedalje lepše izpolnuje svoj namen. Deklamacije, petje, gledišče, nauk petja, nauk muzike, nauk domačega jezika: vse to obdeluje družba naša iz lastne močí in ni ji treba norčavih burk ali „Narrenabendov.“ Zato pa tudi pristopa udov čedalje več, ne odpada jih pa nič.

— V nedeljo se bo v gledišču čitavničnem igrala kratkočasnica (šaloigra) v 2 djanjih „Dobro jutro!“ po česki igri W.K. Klicpera „Dobré jitro!“ weska hra w jednom dějstwí. — Zgodovina slovenskega prevoda te igre je ta-le: Ko je sedanji c. kr. ministerski svetovavec dr. Kleemann (Čeh) bil v Ljubljani ravnatelj gimnazije naše in se je učil slovenskega jezika, je kot predmet svojih váj z gosp. J. Kosmačem, skriptorjem c. kr. licealne knjigarnice, prestavil razun igre „Čeh a Nemec“ (Tat v mlinu) tudi „Dobré jitro!“ Obé igri je dr. Jan. Bleiweis potem vredil po naših okoliščinah in za ljubljansko gledišče, na kterem ste bile leta 1849 igrane in z veliko pohvalo sprejete. Prijeten večer moremo tedaj tudi čitavnici toliko bolj zagotoviti, ker smo se pri skušnjah prepričali, da igra prav dobro izpod rok gré vsem gospodom in gospodičinam, ki jo bojo v nedeljo igrali, in je zdaj še s petjem pomnožena.

— Tudi družba „Južnega Sokola“ se veselo razvija. Veselica poslednjo saboto je zopet to pokazala; mična beseda se je lepo vrstila s petjem in godbo. Gosp. predsednik dr. Etbin Costa je govoril v poslednji veselici „Nekoliko besed o telovadstvu“, ki se nam vredne zdijo, da jih natisnemo v prihodnjem listu od konca do kraja, da vsi naši bravci, ki so že večkrat čuli o telesnih vajah, ki jih imajo gimnazije in više realke ali pa posebne društva „sokoli“ imenovane, nekak zapopadek dobijo o tacih društvih, kterih prvi začetek nahajamo pri Grkih.

— Radostni naznanjamo novico, da pravíla „matice slovenske“ so že na Dunaji. Njih ekscelencija ces. namestnik gosp. baron Schloissnigg so jih brez pomude odpravili c. kr. državnemu ministerstvu. — Domoljubni gosp. Karol Rudeš je te dni daroval „matici“ 100 gold.

— Drugi del g. Lésarjeve „*Liturgike*“ je ravnokar iz Brna dospel v Ljubljano. Prekrasno delo obeh svojih delov obsega $15^3/_4$ tesno, pa kaj lično tiskanih pôl.

— Drugi zvezek „Torbice jugoslavenske mladosti“ je te dni iz Zagreba priromal v Ljubljano. Polna je mnogovrstnega lepega gradiva v besedi slovenski in hrvaško-srbski. Napredek v tem 2. zvezku je očiten. Zato je želeti, da se to „cvetje jugoslavenske mladosti“ zdatnejše podpira kakor dosihmal in da ne zamrè po mlačnosti rodoljubja našega. Ostro — pa žalibog! da po pravici — nam dopis „iz Ljubljane“ očituje, da grôba Čopovega, Linhartovega in Mažgonovega se na vernih duš dan ni spomnila nobena živa duša (grob Vodnikov je okinčala domoljubna gospá — pa tudi dobrosrčni dijaki niže gimnazije). Tudi mi bi radi eno rekli o tem — al nadjamo se, da bo prihodnjih vernih duš dan bolje. — Še to moramo povedati iz „Torbice“, da g. V. Pretner oklicuje prihod dolgo pričakovane knjige „Niz bisera jugoslavjanskega“ o božiču.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zbornica poslancev v državnem zboru je pretekli teden nadalje pretresovala državne stroške in dohodke za leto 1864.

Za potrebščine ogerske dvorne kancelije je zbor brez razgovora dovolil 13 milijonov in 592.052 gold. in dodatek z 31.035 gold., — ravno tako erdeljski dvorni kancelii 3 milijone in 997.205 gold.; tudi dvorni kancelii hrvaški in slavonski se je brez razgovora dovolilo vse, le stroškom za pravosodje, prevdarjenim na 492.163 gold., se je odbilo 52,508 gold. Tù pa se je vnelo živo besedovanje, ker poslanca erdeljskega, Grois in Aldnean, sta se potegnila za to, naj se tudi hrvaški dvornici nič ne odbije, kajti to žali autonomijo dežel, ako državni zbor izbrisuje, kar dežela za potrebno spozná, in tako ravnanje je slabo vabilo, da bi narode, ki jih še ni v državnem zboru, veselje navdalo priti le-sem. Al nič ni pomagalo; odbilo se je Hrvatom in Slavoncem onih 52.508 gold. Najživejše besedovanje pa je bilo o stroških vojaških; tù je večkrat zavrelo od straní govornikov zlasti dr. Iskra, ki je bil poročevavec odborov in je, vso čast in slavo naši armadi priznavši, odbijal le mnogo prevelicih ali pa nepotrebnih stroškov; pa zavrelo je še večkrat od straní ministra vojaštva grofa Degenfelda, ki je zagovarjal predloge vladne in se branil odbitkom. Dosti očitno se je pri teh debatah kazalo, da ni več tistega soglasja med zbornico in ministerstvom, ki je prav pri tej zadevi bilo vlani. Dovolilo se je po mnogih odbitkih za armado in njene potrebe 122 milijonov in 842.350 gold. Pri debati o vojaških stroških je poprijel tudi doktor Toman besedo, in kakor že lani zopet letos vneto govoril o vojaški granici in da bi saj oni graničari, kteri niso vojaci, deležni bili ustavnega prava. Predlog njegov k §. 13 pa ni obveljal. — Minister pravosodja je naznanil, da ministerstvo letos zbornici še ne bo predložilo postave od odrtije. — Poljski poslanec Zyblikiević hoče, da naj se prevdari: ali ministerski ukaz od 19. okt. 1860, vsled kterega je že blizo 2000 avstrijanskih Poljakov zavoljo Rusije v preiskavo vzetih bilo, more biti veljaven, ker ni cesarski patent. — Domovinsko postavo je potrdilo Njih Veličanstvo cesar. — Državni minister vitez Schmerling je zbolel, pa mu je že odleglo. — Že več časa govorijo časniki o premembi ministerstva; pa dosihmal je vse le sama govorica. —

Novo šolsko svetovavstvo začne svojo delavnost kmali. — Dunajski Slovenci so 7. t. m. praznovali god Prešernov v slovesni besedi, v ktero je bil tudi dr. Toman s svojo gospó povabljen. — Srbom nepozabljivi rodoljub, dvorski zavetnik dr. J. Stojaković je 28. dne p. m. na Dunaji umrl, še le 53 let star. — Strašen vihár, ki ga ne pomnijo stari ljudje, je 11., 12. in 13. dné t. m. škodo delal na Dunaji. — Dr. Palacki in dr. Rieger sta s svojimi enomisleniki ustanovila nov českí časnik „Narod“ imenovan; velika veljava mu je gotova po domači deželi in tudi zunaj nje. — „Pozor“ zagrebski je — na podlagi §. 32 pri nas že zastarelega tiskarnega zakona od leta 1852 — od bana prejel prvo svarilo. — Zlo se govorí, da vlada misli zaupnih mož iz Ogerskega poklicati na Dunaj, da se pogovorí ž njimi, kako bi se dalo porazumljenje z Ogri doseči. — Že maršírajo v Holstein armade zaveznikov nemških: iz Prusije 36.000, iz Avstrije 20.000 vojakov itd. Kmali se bo slišalo, kaj danski kralj k temu reče. — Francozki vladni časnik „Moniteur“ je poredoma razglasil odgovore vseh vlad (razun sultanove, ki se je premislila in namesti prejšnega odgovora druzega poslala) na poziv Napoleonov v kongres. Pri tej priliki ponavlja potrebo, da se v Evropi prestvari sedanji kilavi stan, kteri se imenuje „mir z orožjem v roci“, pa Evropi leto in dan 4000 milijonov stroškov stane. Pričakuje se, da bo Napoleon zopet novoletnico svetu povedal, pa kakošno? si noben časnik ne upa še reči. — V Mnihovem (München) je gospóska nekega kmeta kaznovala na 25 gold. zato, ker je mleko prodajal z vodo mešano. „Ne vem — se izgovarja zviti mož — kako da je voda prišla v mleko; morebiti so krave v veliki vročini, ki je bila srpana meseca, preveč vode popile, pa je zato mleko zdaj tako vodeno.“ „Bote saj pomnili veliko letošnjo vročino, če plačate 25 gold.“ — mu odgovorí sodnik.

Žitna cena

v Ljubljani 15. decembra 1863.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 18. — banaške 5 fl. 68. — turšice 3 fl. 62. — soršice 3 fl. 80. — rež 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 97. — prosa 2 fl. 82. — ajde 2 fl. 44. — oves 2 fl. 5.

Kursi na Dunaji 15. decembra.

5 % metaliki 73 fl. 90 kr. Ažijo srebra 17 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 80 fl. 25 kr. Cekini 5 fl. 61 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu, na Dunaji } 12. dec. 1863: **52. 4. 71. 9. 72. 67. 21. 75. 70. 13.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 23. dec. 1863.

Vabilo na naročbo „Novic“ za leto 1864.

Ni jih večih kolednikov odnekdaj na svetu, kakor so časnikarji, kadar se bliža novo leto. Poglej ta čas le v časnike bodi si kakoršnega koli jezika, pa vidiš povsod, kako po naročnikih koledovajo možje, ki že izdajajo časnike ali novíce ali jih bodo še le na novo pričeli izdajati. Vsak svojo robo hvali kar največ more; vsak obeta, da le on bo prinašal, česar ne bode imel noben drug. Za takimi izgledi se vé da tudi „Novice“ ne morejo zaostati. Da pa s limanicami svojimi ne kratimo drugim sestavkom prostora, rečemo ob kratkem — prav oskromno: Kdor vprihodnje „Novic“ ne bode imel, ne more živeti! — Komur je tedaj življenje drago, naj brzo teče k Blazniku, pa si naročí „Novice“. Gorjé mu, kdor ne verjame tega!

Al dosti je šale! — „Novice“, ki so letos presrečne bile o dvajsetletnem godu svojem, veže sveta dolžnost, da se tudi vprihodnje vredne skažejo tolike ljubezni slovenskega svojega naroda. Nadjaje se blage pripomoči po svojih prijatlih pisateljih — kterim se tù srčno zahvaljujejo — bodo tudi v novem letu marljivo delale na mnogovrstnem polji, in če tudi je v časih sedanjih pot časnikarska grozno trnjeva, jo bodo hodile s trdno zavestjo, da pot, ki jo že čez 20 let hodijo, je res prava pot, da se narod naš čedalje bolj omika v mnogih poslih in da se zaveda svojih pravic, pa jih tudi doseže, ker mu grejo kot vsacemu drugemu narodu v ustavni naši Avstrii.

Kakor dosihmal ostane „Novicam“ cena tudi vprihodnje celó nizka.

Za celo leto jim je,	ako se v tiskarnici prejemajo	3	gold.	60	kr.	nov. dn.
	ako se po pošti dobivajo	4	„	20	„	„ „
za pol leta . . .	v tiskarnici	1	„	80	„	„ „
	po pošti	2	„	20	„	„ „
za četrt leta . .	v tiskarnici	—	„	90	„	„ „
	po pošti	1	„	15	„	„ „

Za pošiljanje na dom v Ljubljani se plača za celo leto 36 kr., za pol leta 18 kr. Ako je treba napis (adreso) med letom prenarejati, se plača 15 kr.

Dnar za naročilo po pridjanem naročilnem pismu naj se v plačanih (frankiranih) pismih pošilja tiskarnici Blaznikovi, ker ona je založnica „Novic“, ne pa vredništvo, ktero se nikakor ne pečá s tem opravilstvom. Kdor želí, da ob pravem času prejme prve liste prihodnjega leta, naj se blagovoljno brž naročí, sicer tudi z velikim trudom in najboljo voljo ni mogoče prekasnih naročnikov hitro postreči.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.